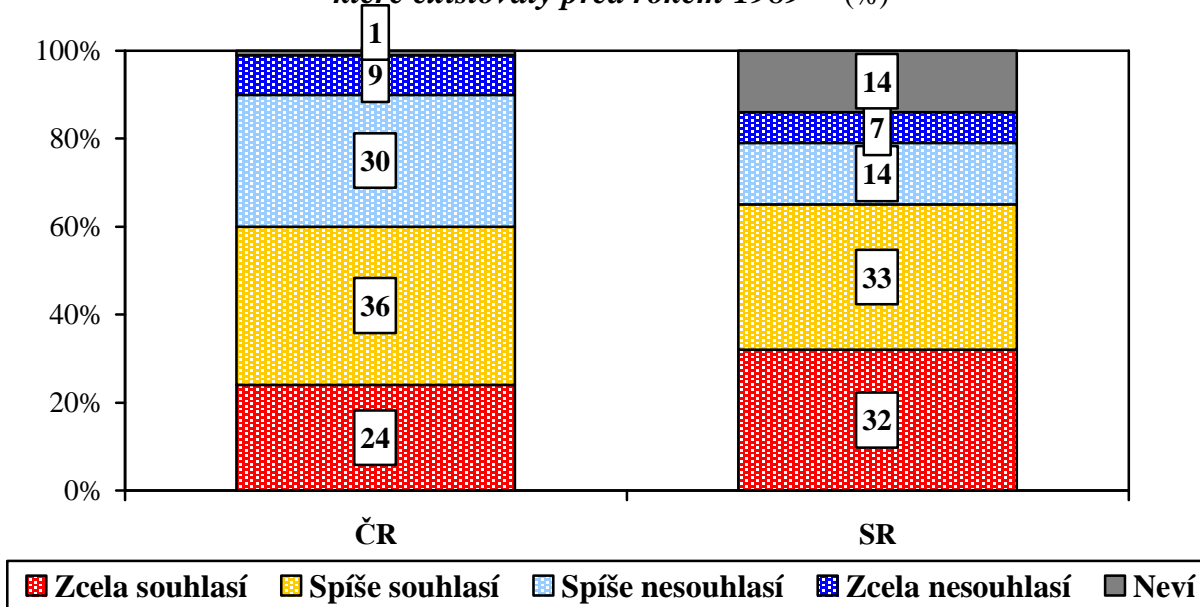

ČEŠI PODOBNĚ JAKO SLOVÁCI VIDÍ ZA SOCIÁLNÍMI ROZDÍLY PŘEDEVŠÍM NEPOCTIVOST

Následující údaje vycházejí ze společného výzkumu veřejného mínění uskutečněného společnostmi STEM – Středisko empirických výzkumů Praha a IVO – Inštitút pre verejné otázky Bratislava v závěru roku 2004. Projekt navazuje na stejný česko–slovenský srovnávací výzkum, který se uskutečnil přesně před 10 lety. Zjištění tak umožňují unikátní srovnání vývoje a aktuálního stavu názorů veřejnosti na situaci v obou částech bývalé federace. Oba výzkumy jsou reprezentativní pro dospělé populaci ve věku od 18 let. V České republice proběhl výzkum ve dnech 29. 11. – 7. 12. 2004, na Slovensku ve dnech 12. – 22. 11. 2004. V ČR bylo dotázáno 1 681 obyvatel, v SR 1 277 obyvatel.

Sociální rozdíly ve společnosti jsou jedním z důležitých aspektů, podle nichž lidé srovnávají předlistopadovou minulost se současností. Dívají-li se Češi a Slováci na současné rozdíly mezi lidmi optikou minulosti, převažuje u obou národů pocit, že stávající sociální rozdíly jsou méně spravedlivé než v období naší socialistické minulosti. Poněkud kritičtější jsou v tomto ohledu slovenští občané. Je zajímavé, že kritičtější přístup Slováků se na první pohled neprojevuje ani tak silnějším přesvědčením o nespravedlnosti stávající sociální diferenciaci, to je v obou republikách zhruba stejně časté (dnešní sociální rozdíly považuje za méně spravedlivé než před rokem 1989 60 % obyvatel ČR a 65 % Slováků), jako především podstatně menším podílem těch, kteří odmítají takovou nespravedlnost připustit. Je to způsobeno větší nejistotou, s kterou slovenská veřejnost k hodnocení sociálních rozdílů přistupuje (odpověď „nevím“ uvedlo na Slovensku 14 % respondentů, v ČR pouze 1 %).

**"Dnešní sociální rozdíly jsou méně spravedlivé než ty,
které existovaly před rokem 1989" (%)**

Porovnáme-li ovšem v obou zemích jen výpovědi lidí, kteří umějí k otázce existujících rozdílů mezi lidmi zaujmout nějaké stanovisko, pak už je jasně patrné, že vnímání sociální diference je na Slovensku zřetelně kritičtější než v Čechách.

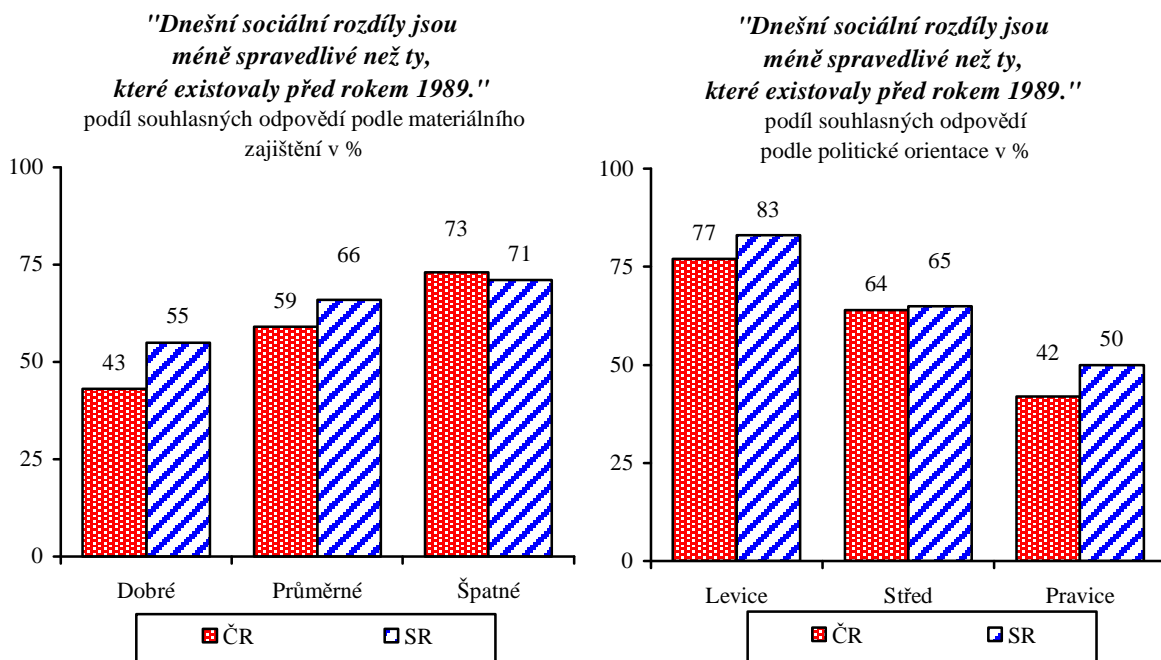
**„Dnešní sociální rozdíly jsou méně spravedlivé než ty,
které existovaly před rokem 1989“
bez odpovědi „nevím“**

Rok 2004	ČR	SR
Zcela souhlasí	24 %	37 %
Spíše souhlasí	37 %	39 %
Spíše nesouhlasí	30 %	16 %
Zcela nesouhlasí	9 %	8 %

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, listopad 2004

Jak v České, tak ve Slovenské republice vidí nyní jako méně spravedlivé rozdíly nejčastěji lidé starší 60 let. I když mladí lidé do 29 let častěji volí odpověď „nevím“ (na Slovensku až třetina z nich), také mezi nimi převažuje souhlasné stanovisko s tím, že dříve byla situace spravedlivější z hlediska rozdílů mezi lidmi. V obou zemích shodně platí, že čím jsou lidé vzdělanější, tím méně často souhlasí s tezí, že dnes jsou sociální rozdíly méně spravedlivé. V České republice je dokonce u lidí s maturitním a vyšším vzděláním poměr souhlasných a nesouhlasných stanovisek vyrovnaný.

Nejmarkantnější rozdíly jsou ale patrné ve vazbě na hmotné zajištění domácnosti a politickou orientaci. Vzhledem k vzájemné podmíněnosti obou charakteristik nepřekvapí, že větší nespravedlnost nyní pociťují lidé, kteří jsou za prvé hůře zajištěni (v obou zemích vždy zhruba sedm z deseti) a za druhé deklarují levicovou orientaci (opět téměř shodně v ČR i SR osm z deseti). Na srovnávacích grafech je patrné, že odlišnosti v názorech Čechů se profilují o něco ostřeji. Z hlediska jednotlivých politických subjektů jsou v České republice nejvzdálenější názory příznivců ODS a KSČM. Zatímco mezi sympatizanty komunistů jednoznačně dominuje názor o hlubší sociální nespravedlnosti po roce 1989 (82 %), přívrženci pravicové ODS se spíše přiklánějí k opačnému názoru (souhlasí jen 45 %). Ve Slovenské republice mají nejčastěji pocit významnějších sociálních rozdílů příznivci KSS, SNS a ĽH-HZDS (vždy kolem osmdesáti procent) a strany Smer (zhruba sedmdesát procent). Nejméně kritičtí jsou v této otázce sympatizanti SDKÚ, ANO a KDĽ (35 – 38 %).

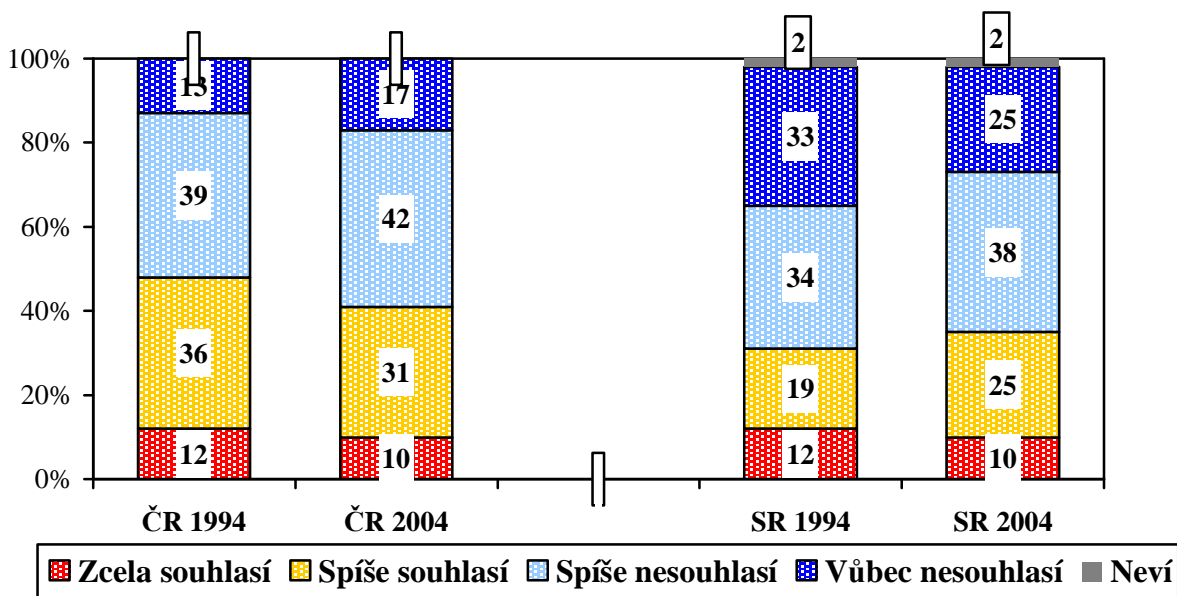

Pramen: STEM Praha, prosinec 2004 a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, listopad 2004

Důvody, proč většina lidí v obou zemích považuje sociální rozdíly za méně spravedlivé, je možné hledat v názorech na příčiny bohatství. Češi i Slováci si současně v naprosté většině myslí, že lidé dnes bohatnou především nepoctivým způsobem. S tímto názorem souhlasí osm z deseti obyvatel ČR a devět z deseti obyvatel SR. Intenzivněji přitakávají lidé na Slovensku (zcela souhlasí 54 %, zatímco v ČR jen 41 %). Ve srovnání s obdobím před deseti lety nedošlo ve vnímání bohatství jako něčeho, čeho se běžně dosahuje především nepoctivou cestou, k žádné změně.

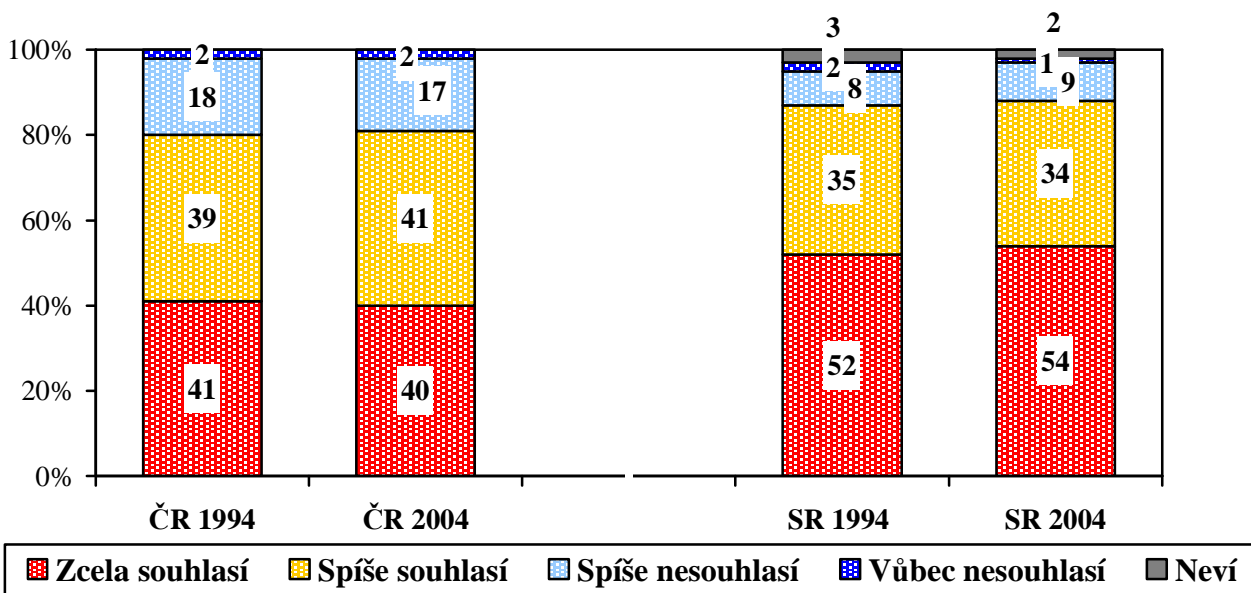
Jak v České, tak ve Slovenské republice lidé většinou také nesouhlasí s výrokem, podle kterého se nejvíce daří lidem, kteří jsou schopní a pracovití. Jen 41 % Čechů a 35 % Slováků si myslí, že schopnosti a pracovitost jsou nejlepší cestou k bohatství a úspěchu. V roce 1994 se přitom názory veřejnosti v obou zemích lišily mnohem více. Mezi Čechy totiž věřilo ve fungování tohoto mechanismu 48 %, zatímco na Slovensku jen 31 %. Je patrné, že v tomto ohledu se poměrně odlišné názory, které měla veřejnost v našich zemích 5 let po sametové revoluci, v průběhu dalšího vývoje obou států sblížily.

"Nejvíce se u nás daří lidem, kteří jsou schopní a pracovití."

Pramen: STEM Praha, 1994 a 2004, FOCUS Bratislava, 1994 a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, 2004

"Lidé u nás dnes bohatnou především nepoctivým způsobem."

Pramen: STEM Praha, 1994 a 2004, FOCUS Bratislava, 1994 a Inštitút pre verejné otázky Bratislava, 2004

Z hlediska sociodemografických rozdílů hraje ve výše uvedených otázkách roli věk i vzdělání a především politická orientace. Čím jsou lidé mladší a čím mají vyšší vzdělání, tím častěji souhlasí s tím, že lidé se dostávají k bohatství především nepoctivým způsobem, a nesouhlasí s tvrzením, že nejvíce se daří lidem, kteří jsou schopní a pracovití. Tato závislost je patrná jak v České republice, tak na Slovensku. Politické názory vyhraňují kritický pohled na sociální resp. majetkové rozdíly. Levicová orientace znamená jednoznačný souhlas s postojem, který dává rovnítko mezi bohatství a nepoctivost, a zároveň nesouhlas s tvrzením, že schopnosti a píle přinášejí lepší zajištění. Avšak ani většině lidí, kteří deklarují pravicovou orientaci, nejsou tyto názory cizí. S myšlenkou bohatství úzce spjatého s nepoctivostí souhlasí v ČR přes 90 % sympatizantů KSČM a v SR více než 90% příznivců KSS, LH-HZDS, SNS i Smeru. Jednoznačný nesouhlas s myšlenkou, která spojuje úspěch se schopnostmi a pracovitostí, vyjadřují v Česku příznivci KSČM a na Slovensku KSS.